

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Важливим видом державного фінансового контролю який сприяє забезпеченню наповнення державного та місцевих бюджетів є податковий контроль. У вітчизняному законодавстві [1] цей вид контролю трактується як система заходів, що вживаються контролюючими органами, з метою контролю правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

З метою досягнення максимальної ефективності податковий контроль повинен ґрунтуватись на певних принципах. В той же час наукові доробки, зокрема І.В. Лещух, М.І. Мельник [2], О.Є. Найденка [3], Л.В. Товкун [4] та ін. вчених, не в достатній мірі розкривають питання ідентифікації та класифікації принципів податкового контролю.

В Податковому кодексі України [1], який створює правову основу для здійснення контролю в сфері оподаткування, відсутні перелік та характеристика принципів податкового контролю. Серед принципів на яких ґрунтується податкове законодавство (ст. 4 ПКУ) тільки деякі можна вважати такими, що відносяться і до податкового контролю, а саме: рівність усіх платників податків перед законом; невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства; презумпція правомірності рішень платника податку.

За визначенням Л.В. Товкун [4] принципи податкового контролю становлять базові положення, які є імперативними та загальнообов'язковими і складають основний зміст податкового контролю. З правової точки зору принципи податкового контролю повинні узгоджуватись із загально-правовими (конституційними) принципами, але поряд з цим їм характерні й особливі специфічні риси.

Узагальнення поглядів вчених [2, С. 53-56; 3 С. 17-21; 4] дає можливість ідентифікувати принципи податкового контролю в розрізі трьох класифікаційних груп: 1) загальноправові; 2) загальноуправлінські; 3) спеціальні.

До основних загальноправових принципів, на яких повинен ґрунтуватись податковий контроль, відносять: дотримання прав платників податків, презумпцію невинуватості, законність, юридичну рівність, гласність, відповідальність.

На нашу думку, першу групу слід доповнити принципом обов'язковості, який передбачає виконання заходів податкового контролю незалежно від бажання платника податків.

Оскільки податковий контроль є однією з функцій податкового менеджменту, то під час його здійснення необхідно дотримуватись загальноуправлінських принципів, таких як: планованість, ефективність, науковість, системність, систематичність, економічність та доцільність, координація та взаємодія, гнучкість.

Дискусійною є група спеціальних (специфічних, галузевих) принципів податкового контролю. До них належать принципи загальності, єдності, обмеження прав (повноважень), дієвості, обізнаності, територіальності, конфіденційності, відшкодування шкоди, превентивності, презумпції правомірності рішень платника податку.

По відношенню до загальноправових та загальноуправлінських третя група принципів дійсно є специфічною. Проте більшість з перелічених принципів є також «галузевими», тобто такими, що притаманні й іншим видам державного фінансового контролю – інспектуванню, фінансовому аудиту, перевірці державних закупівель, митному контролю.

Принципами, притаманними виключно податковому контролю, можна вважати принципи територіальності та презумпції правомірності рішень платника податку.

Зауважимо, що в теорії державного фінансового контролю застосовують поділ принципів на організаційні та функціональні (принципи здійснення контролю). Відповідне групування вважаємо доречним і для спеціальних принципів податкового контролю, перелік яких ми також пропонуємо розширити.

Таким чином до принципів здійснення податкового контролю слід віднести принципи: дієвості, обмеження прав (повноважень), відшкодування шкоди, превентивності, презумпції

правомірності рішень платника податку, своєчасності, відповідальності за достовірність результатів.

Організація податкового контролю повинна відповідати принципам: загальності; єдності; територіальності; функціональної, організаційної, персональної та фінансової незалежності суб'єктів контролю від підконтрольних об'єктів; невтручання в оперативну фінансово-господарську діяльність підконтрольних об'єктів; відкритості і прозорості.

Класифікацію принципів податкового контролю також слід доповнити принципами дотримання норм професійної етики. Такими принципами є: чесність, об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність, конфіденційність, професійна поведінка.

Таким чином уточнена класифікація принципів податкового контролю буде мати такий вигляд: 1) загальноправові принципи; 2) загальноуправлінські принципи; 3) спеціальні принципи (принципи організації податкового контролю; принципи здійснення податкового контролю); 4) принципи дотримання норм професійної етики.

Закріплення класифікації принципів податкового контролю в нормативних документах, зокрема в Податковому кодексі, з детальною характеристикою кожного принципу буде сприяти підвищенню якості окремих контрольних процедур і ефективності податкового контролю в цілому.

Список використаних джерел.

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 (зі змін. та доп.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>

2. Мельник М.І. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності: монографія / М.І. Мельник, І.В. Лещух. – Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України», 2015. – 330 с.

3. Найдено О.Є. Податковий контроль: навчальний посібник / Найдено О. Є. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2012. – 224 с.

4. Товкун Л.В. До питання про принципи податкового контролю [Електронний ресурс] / Л. В. Товкун // Форум права. – 2012. – №3. – С. 749-752. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index